

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК 94(477.85)“1918/1940”:323.28

ББК 63.3(4Укр5)52-7

Володимир Пушкарьов

Утворення і розвиток право-радикального руху в Румунії та його ідеологія у публіцистичній діяльності В.Маріна

У даній статті автор розкриває процеси зародження антисемітського руху в Румунії та появу перших право - радикальних організацій. Характеризується зародження та ідеологічна діяльність легіонерського руху та їх місце в політичному житті країни. Висвітлюється журналістська та політична діяльність В. Маріна.

Ключові слова: Румунія, Залізна гвардія, антисемітський рух, право – радикальні організацій, фашизм, легіонери, ідеологія, міжвоєнний період.

Перша світова війна підірвала економічні позиції, сильно похитнула стару політичну систему й привела до глобальної кризи ідеологічних заasad у більшості європейських країн. Міжвоєнний період позначений появою політичних сил, які почали висувати альтернативні напрямки розвитку і пропонувати нові політичні системи несхожі на старі, тобто ставили під сумнів західні цінності, які мали багатовікову історію парламентаризму, лібералізму і демократії. Йдеться в першу чергу про фашизм і комунізм, що мали різну соціальну основу, сповідували різні цінності, проте однаково відкидали ринкові відносини, демократію та інші важливі складові індустріального суспільства, таким чином висуваючи аль-

© Пушкарьов В., 2012

Пушкарьов Володимир Павлович - аспірант кафедри історії нового та новітнього часу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

тернативу західному шляху розвитку¹. Не складала винятку і Румунія, в якій завершення Першої світової війни співпало з початком появи антисемітських політичних рухів.

Питанню діяльності право-радикальних політичних організацій в Румунії присвячені роботи як радянських, так і румунських істориків. Помітну роль у висвітленні історії право-радикального руху зіграв радянський історик М. Лебедев. Ним було розглянуто історію формування відносин на політичній арені Румунії у 30-х роках ХХ ст., що відбувалося під впливом протистояння влади та представників легіонерського руху². Продовження та поглиблення теми, присвяченої історії розвитку право-радикального руху зроблено цим автором у іншій праці, що розкриває політичні процеси в Румунії 30-х років. Однак ця робота присвячена більше ситуації в Румунії 40-х років та падіння режиму І.Антонеску³. Політичну ситуацію в Румунії 30-х років розкрила в своїй монографії А. Язькова⁴. Політичні процеси в Румунії напередодні встановлення королівської диктатури в країні та періоду королівської диктатури вивчала М.Єрещенко⁵. Продовжив тему гардистського руху також і сучасний російський дослідник А. Васильченко. Ним розкрито історію гардистського руху від початків і до падіння «легіонерської держави»⁶. Загалом як у радянській, так і сучасній російській історіографії переважає негативна оцінка гардистського руху.

В румунській історіографії вивчення питання історії право-радикального руху піднімалося рядом істориків. Так, історію кузистського руху від часу його появи до кінця 30-х років розкрив Г. Поп⁷. Історія появи, програмні положення та діяльність Фронту національного відродження розкрита у праці сучасного румунського історика Бружі⁸. В ряді публікацій інших румунських істориків розкривається тема власне гардистського руху. Загалом для румунської історіографії II половини ХХ – початку ХХІ ст. характерна зміна в оцінці гардистського руху від негативної до позитивної, у ряді праць. Актуальною для румунської історіографії залишається і постать самого К.З. Кодрян. Тим паче, що засновника нової політичної партії можна назвати і першим її істориком, адже у книзі «Залізна гвардія» ним було викладено її історію. Історію «Залізної гвардії» викладено і у роботі іншого її учасника і лідера Г. Сіма⁹. Своєрідним джерелом з історії легіонерського руху є і посмертна збірка статей одного з ідеологів руху В. Маріна¹⁰.

Питання розвитку право-радикального руху у регіоні Буковини розкривалося в ряді публікацій українських істориків. В цілому ці публікації демонструють негативну оцінку діяльності право-радикалів¹¹.

Оскільки питання виникнення та діяльності право – радикальних організацій залишається доволі актуальним питанням і в сучасності залишається важливим встановлення причин та умов появи таких рухів на основі вивчення історії появи подібних організацій у минулому. Важливим є питання ідеологічного обґрунтування діяльності подібних організацій. Виходячи з цього, метою даної статті є вивчення питання утворення та розвитку діяльності організацій право – радикального напрямку в Румунії міжвоєнного періоду та особливості її ідеології.

Появі та утвердженню правих радикальних сил посприяла політична соціалізація широких верств населення. Світова війна супроводжувалась цілеспрямованим і стихійним процесом втягування в політику багатомільйонних мас – робітників, селян, чисельних середніх верств, що спричинило зневіру останніх до парламентських інститутів, ставили під сумнів принципи функціонування ліберальної держави. На тлі цих соціальних потрясінь в Європі з'являється тінь правого екстремізму. На початках це були маленькі організації, які за допомогою крикливої соціальної демагогії та гри на емоціях намагалися встановити зв'язок з чисельними групами населення¹².

Не залишалась осторонь загальноєвропейських процесів і королівство Румунія з різними прошарками населення та величезним відривом між ними. До різних проблем прибавилась і національна, приєднавши нові території з переважаючим на них процентом національних меншин. Особливої гостроти набула єврейська проблема. В країні почали з'являтися організації відверто антисемітського характеру. Причин до цього було багато, однією з яких стала участь єврейського населення у житті країни. Євреї були присутні в усіх сферах суспільно – економічного життя не дивлячись на заборону в старому королівстві займатися громадською діяльністю. В їх руках знаходились банки, контролювали основну масу приватного капіталу в експорті, у транспортному та страховому бізнесі, текстильній, шкіряній, електротехнічній, хімічній,

житловій, друкарській і видавничій галузях. Незважаючи на обмеження в отриманні вищої освіти високим було число євреїв серед юристів, лікарів, журналістів та банкірів.¹³

Іншою причиною стала поява та активізація діяльності право-радикальних рухів у країнах Європи на початку 20 – х років. Так, фашизм у цей час став масовим рухом в Італії. У вересні 1923 р. Прімо де Рівера встановив військову диктатуру в Іспанії. В листопаді цього ж року в Мюнхені, Гітлер намагався здійснити переворот. Націоналістичні настрої почали проникати і у Південно – Східній Європі у тому числі і в Румунії.¹⁴ Румунський фашизм так чи інакше на початку 20 – х років пов'язаний з ім'ям Елени Бакалогу. Відома журналістка фактично являється ініціатором створення на території Румунії перших фашистських організацій за італійським зразком. Було сформовано комітет Національного руху італійсько – румунської культури і економіки, який об'єднував тамтешні організації з «*fasi di combattenti*». Італійсько - румунське співробітництво мало здійснюватись в наступних сферах: здійснення в обох країнах загальних політичних і державних структур, звільнення Італії та Румунії від економічного рабства шляхом взаємного обміну національними багатствами, та спільна експансія в середземноморській басейн.¹⁵

Однодумцями Елени Бакалогу були не більше ста чоловік. Але поява таких організацій перестали бути поодинокими випадками. На дещо кращих організаційних засадах була заснована Національна румунська фашія. Ініціаторами створення фашії виступили радикальні групи такі як: Національна ліга і Рятівники Вітчизни. В 1922 р. ними було опубліковано маніфест про створення в Румунії фашистського руху. Проект політичного розвитку, який пропонувала фашія базувався на національній диктатурі, зменшення бюрократичного апарату і витиснення іноземного елемента з усіх сфер політичного і економічного життя країни. Національні меншини передбачалось, що будуть підтягатись оподаткуванню та розділяться на дві категорії, тим кому дозволено жити серед румун і небажаних національних меншин.¹⁶

Румунські право – радикальні організації брали приклад не тільки з італійського фашизму, але й наслідували французькі

зразки. Так, у Клузі виникло угруповання «Румунська дія» скопійоване з антисемітської організації «Action Francez». Але воно не змогло добитися успіху на політичному поприщі.

Якщо говорити про причини посилення право радикальних організацій то вони ні в якому разі не виникли в результаті соціально економічних і політичних негараздів. Взагалі до кризи 1929 р. право – радикальні ідеї не могли знайти плідотворного ґрунту в Румунії.¹⁷ Появою на політичному ландшафті сильних право – радикальних організації стало результатом вибуху антисемітських хвиль серед студентства, особливо юридичних і медичних факультетів університетів. До 1918 р. євреї Румунії користувалися особливим статусом, який не дозволяв їм отримати вищу освіту і займатись рядом професій. Після війни ситуація змінилась, згідно міжнародним договорам, які Румунія підписала єврейське населення було зрівняне в правах з румунським. В навчальні заклади полинула хвиля єврейських учнів, студентів. Це створювало конкуренцію румунському населенню, серед якого популярність вищих навчальних закладів почала зростати у 1920-х роках. Навчальні заклади не справлялись з великим потоком бажаючих навчатись, не вистачало персоналу, приміщень, були відсутні необхідні умови для навчання, проживання і харчування. Навчання як правило оплачувалось батьками студентів, але соціальні потрясіння, притаманні для періоду реформ, фактично залишили багатьох студентів без підтримки з дому. В таких умовах число тих, хто доходив до диплому було невисоким. Румунські студенти з заздрістю дивились на своїх єврейських однокурсників, які отримували достатньо коштів для навчання. Тому не дивно, що центрами антисемітських рухів ставали великі міста.¹⁸

На початку 1922 р. група антисемітів на чолі з А. Кузою, Н. Паулеску, І.З. Кодряну, К. Сумуляну створили Націонал-християнський союз, який пізніше в 1923 р. перетвориться у Лігу націонал-християнського захисту (ЛНХЗ), яка як партія оформиться лише у 1925 р. Метою нової антисемітської організації стало боротьба всіма легальними способами за підтримання румунських, економічних, політичних і культурних інтересів проти євреїв.¹⁹

Політичною причиною загострення антисемітизму було пов'язано з посиленням аналогічних настроїв у сусідніх держа-

вах. Це стосувалось в першу чергу Угорщини, де антисемітська діяльність Бели Куна змусила уряд прийняти закон, згідно якому число євреїв у вищих навчальних закладах не повинна була перевищувати процент від усього населення (так званий *numerus clausus*). Запровадження аналогічного закону вимагали і радикальні елементи з числа студентів Румунії.²⁰

Політичною підтримкою ЛНХЗ намагались заручитись і деякі групи Народної і Націонал-ліберальної партій. Відомо, що націонал – ліберали до війни самі вітали політику витіснення євреїв з економічного життя країни. Тим більше, що антисемітські безчинства відволікали опозицію, можна сказати, що підйом право – радикального руху був на руку певним урядовим колам. Але як тільки вони побачили небезпеку, яку несе у собі націоналізм було прийнято рішення відмовитись від авторитарного стилю управління. Головним тепер стало відновлення порядку в країні.²¹

Після довгих сумнівів румунський уряд вирішив покласти край антисемітським безпорядкам. Було прийнято рішення, лідерів радикального студентства ізолювати. В цих умовах право - радикальні студенти вирішили організувати змову, метою якого було знищення більшості раввінів, єврейських банкірів, журналістів і окремих міністрів. Цьому плану не судилося здійснитися, поліція розкрила змову до того як були уточнені останні подробиці змови.

У 1927 р. група молодих людей на чолі з К.З. Кодряню оголошують про створення нової право - радикальної організації, яка увійшла в історію під назвою «Легіон Архангела Михаїла» та більш пізньою «Залізна гвардія». Назва мінялась в залежності від політичної ситуації в країні. Організацію забороняли, поліція розганяла і трощила їхні квартири, а найбільш ярі прихильники і лідери заарештовувались. Через короткий час оранізація відроджувалась під новою назвою, але зі старими принципами, ідеями та напрямками діяльності. Пізніше К.З. Кодряню у своїх спогадах згадував: «У той день 24 червня, я у створеній ситуації вирішив не іти ні з одним з таборів. Але і відступати я також не збирався. Я вирішив розпочати організацію молоді під свою відповідальність, так як підкаже душа і голова, продовжити боротьбу а не капітулювати».²²

Нова ініціативна група, яка складалась з колишніх членів ЛНХЗ розчарувались в тій лінії яку проводив їх лідер А. Куза. Дії поміркованого націоналіста викликали невдоволення особливо серед молодих членів партії, розкол став неминучим. Під впливом харизматичної постаті К.З. Кодряну вони створили організацію на зразок НСДАП, яка була на той час в Німеччині.

Ще однією особливістю нової організації було те, що вона не мала програми дій. Було зумовлено це тим, що молоді люди, антисеміти вважали партійну систему і парламентаризм вигадкою євреїв і тому категорично відмовились від створення партії або чогось подібного до того. Найгірше були справи з фінансуванням, молода організація була небагато чисельною і майже не користувалась підтримкою її існування базувалось на ентузіазмі, вірі і залізній дисципліні молодих людей. К.З. Кодряну казав: «Абсолютна влада матерії була повалена, і замінена пануванням розуму і моральних цінностей. Ми не заперечуємо і не будемо заперечувати існування, сенс і необхідність матерії, але заперечуємо й завжди будемо заперечувати її право на абсолютну владу».

На момент створення «Залізної гвардії» припав початок кар'єри В. Маріна як адвоката. Він влаштувався на роботу у конторі успішного адвоката і діяча Націонал – цереністської партії І. Лугожану. Працював В. Марін на посаді секретаря. Коли у 1928 р. націонал – цереністи прийшли до влади й І. Лугожану став секретарем в кабінеті міністрів, В.Марін фактично стає хазяїном адвокатської кантори. Паралельно з основною роботою займається дослідженням різних політичних течій, з яких його особливо цікавив фашизм. Ще за учнівською партою у нього почали формуватись націоналістичні погляди. Поступивши на юридичний факультет, він очолив гурток «студентів Ільфова».

Наприкінці 20 – тих років ХХ ст. В. Марін продовжує досліджувати фашизм і починає писати дисертацію. Здійснює подорож спочатку до Італії, а потім у Францію. Там на місці цікавиться тамтешніми право-радикальними організаціями, особливо моделлю італійського фашизму. Він називав Італію країною прогресу і високого суспільного розвитку. Повернувшись додому, він успішно захистився, пізніше на цю тему була випущена книга «Фашизм. Конституційна організація італійської корпоративної держави».²³

У 1932 р. В.Марін залишив ряди НЦП і перейшов до молодій організації очолюваної К.З.Кодряну. Пізніше він мотивував це тим, що Ю. Маніу виявився слабким лідером і не міг організувати ефективну роботу партії. Харизматична особа молодого лідера молдавського походження була значно привабливішою.

В новій організації В. Марін швидко заслужив повагу і авторитет однодумців і особливо капітана. Здебільшого він займався журналістською діяльністю, публікував статті в яких доводив до читача мету, ідею та характер легіонерського руху. Талановитий юрист він проводив приголомшуючі процеси захищаючи сподвижників від румунського правосуддя.

К.З. Кодряну, І. Моца й В. Марін були прибічниками «філософії бомби». Демонстративними актами насилля вони не тільки показували недієздатність влади, але й наводили жах на маси. На судових процесах вони навіть не заперечували своєї вини до різних змов та замахів. Більше того, вони переконували суд, що жертвували собою заради нації. Присяжні були просто зачаровані похмурою романтикою молодих змовників. Навіть прокурор міста Турну – Северін назвав вбивство префекта поліції «актом глибокого патріотизму».²⁴ У травні 1933 р. у складі «Залізної Гвардії» було створено загін смертників для виконання терористичних актів.

Діяльність гвардійців знаходилась в постійному полі зору поліції. Влада всіма постійно забороняла марші гвардійців. У відповідь К.З.Кодряну в своїх маніфестах обрушувався на «продажних і підлих політиків», яких контролює єврейська преса. Він погрожував директорам газет «панове з єврейської преси, знайте, що ваш час спливає і вам вже приготовлені труни».²⁵ Погрози з боку К.З.Кодряну лунали навіть з трибуни парламенту «прийде момент, і легіонери розправляться і з поліцією, яка переслідує студентів, і з бандою політиканів, які ведуть країну до прірви». Але в парламенті цих погроз ніхто не слухав.

Незабаром, після початку незаконної діяльності легіонерів, 29 грудня 1933 р. був здійснений замах на Голову Ради міністрів І.Г. Дуку. Замах був здійснений групою легіонерів смертників на платформі вокзалу в Сінаї. Така подія підкреслила безлад у роботі поліції та сигуранци в цілому, яка виявилася неспроможною забезпечити безпеку перших облич держави. На думку історика Г. Константіна, цей замах було скоєно з мовчазної

згоди короля.²⁶ В решті решт поліція затримала підозрюваних у вбивстві І. Дуки. Ними виявилися два македонці Дору Белімце і Іону Янку та Ніколає Константінеску. Мотивом вбивства як вияснила поліція була банальна помста уряду за репресії, які обрушилися на Легіон. План вбивства склав Ніколає Константінеску коли був заарештований поліцією та кинутий в тюрму. Вийшовши на свободу він зв'язався з двома студентами, які в результаті і стали його спільниками в скоєні злочину.²⁷

Внутрішня ситуація та зовнішні впливи сприяли блискавичному зростанню популярності право – радикальних впливів. Між виборами 1931-1937 рр. «Залізна гвардія» перетворилась в масовий рух. Про це свідчить голоси, віддані за неї під час виборів, які зросли з 1% до 15-18%.²⁸ На тлі зростаючої популярності збільшувалася чисельність легіонерів. Таємна поліція 9 грудня 1933 р., повідомляла уряду Румунії про наявність 3495 легіонерських гнізд. Якщо вірити даним гвардійського вісника який виходив в Німеччині, в травні 1935 р. в Румунії нараховувалось 4200 гнізд. Той же вісник повідомляв в січні 1937 р. про існування 12 тис. гнізд, а всього через рік їх число досягало 42 тис. Навіть якщо ставитись критично до цих цифр, не можна заперечувати, що після легалізації, легіонерський рух не тільки швидко відновив свою чисельність, але й збільшив її в декілька раз.²⁹

В інформативних примітках правоохоронних органів міститься характеристика політичних течій в державі та їх наслідки для держави та демократичного устрою. В примітках головним чином відображаються: внутрішня криза всіх демократичних урядів після війни, економічна катастрофа, дезорганізація державного управління, моральне і духовне падіння населення, паралельно спостерігається зростання економічного впливу іноземних елементів, що стало головним джерелом національно-расистської ідеології.³⁰

Психологічна основа «Залізної Гвардії» базувалася на принципі фанатизму, самопожертвування та відданості справі. Легіонери вірили, що їм допомагає сам Штефан Великий, відомий молдавський князь епохи середньовіччя. Коли К.З. Кодряну описував свої завдання він згадував про часи великого воєводства. «Політика молодого покоління – це молдавський князь Штефан Великий», – говорив він своїм послідовникам.

Націоналісти завжди повертались до Середньовіччя, як епохи національної величі. Відомий історик Н. Йорга у своїх працях згадував політику молдавських князів, як приклад зовнішньої національної політики, то легіонери вважали себе хрестоносцями, які ходили по всій країні і будували храми. Особливою шаною у легіонерів користувався Михаїл Архангел, який вважався покровителем легіону. Біля ікони святого призначалась почесно варта, а легіонери свято вірили в небесне покровительство Михайла Архангела. За словами К.З. Кодряну: «Архангел Михаїл керує нами, захищає нас, б'ється на нашій стороні і приведе нас до перемоги. Але для того, щоб він нам допомагав, ми повинні вірити у Бога і могутність нашого Архангела...».³¹

За ідеологією Залізної гвардії проблеми, в яких знаходиться румунський народ спричинені відходом останнього від вказаного богом шляху. І тільки коли румуни повернуться на цей шлях, можливо надіятись на воскресіння народу. Тільки «нове покоління» румунської молоді, на яке не вплинуло розкладання суспільства, може повернути Румунії її колишнє призначення.

Націонал – соціалістична расова теорія була нехарактерна для легіонерів. Їх націоналізм не був направлений проти християнства, але навпаки тісно пов'язаний з прагненням релігійного оновлення. Подібно до того як людина, згідно християнства, складається з тіла і души, так і легіонери бачили в народі біологічну, матеріальну і духовну спадщину. Для легіонерів останнє було найбільш важливим адже тільки завдяки релігії, світогляду і свідомлення культури народ міг пройти через століття.³²

В. Марін був твердо переконаний, що румунський народ знаходиться на перехресті. Під знаком питання опинились традиційні інститути: монархія, церква, родина, приватна власність. Всі традиції були зруйновані або забуті. І в цьому він бачив лише одну причину даного падіння – євреї. В усіх бідах звинувачував євреїв і лідер Залізної гвардії К.З. Кодряну. Він писав, «що вони паралізували моральні інститути народу, рівномірно і цілеспрямовано розповсюджуючи моральні хвороби, знищуючи таким чином будь яку волю до спротиву». Євреї були винні в першу чергу у створенні румунської партійної системи. Саме вони стояли за спиною «політиканів», над якими не переставав знущатись К.З. Кодряну.³³

Ідеологія Залізної гвардії не обійшла стороною і окрему взятую людину. Якщо «старі» націоналісти виступали за активну політизацію всього населення, то В. Марін бачив цю проблему дещо інакшою. Тип нової держави передбачає у першу чергу і новий тип людини. «Нова людина» повинна була відмовитись від особистих інтересів, присвятивши своє життя виключно служінню нації. Це повинна бути стійка, працелюбна і чесна «людина справи». Ця людина мала би бути повною протилежністю «політиканкам». Вона повинна бути войовничою натурою, для якої була би прийнятна або перемога або смерть. «Наша кров стане будівельним матеріалом для будівництва легіонерської Румунії», - говорилося в статі «Легіонери люблять смерть». Також віталась самопожертва, доблесть, героїзм і сміливість легіонера як лицаря, що бореться за націю і віру. Смерть сприймалась як ще один етап людського життя і одночасно не відворотнім процесом. Все в житті проходить, люди народжуються і помираю а нація і країна залишаються і треба зробити все для того щоб захисти їх від чужих, ворожих елементів, зробити їх кращими і зберегти для попередніх поколінь. Для того щоб нація встановилась необхідно в процесі зародження створити контакти з сусідніми націями, для того, щоб затвердити свої сили існування не тільки в середині а й зовні спрямувавши їх для експансії та креації і лише тоді ця сила перетвориться на державу. Як стверджує В. Марін «лиш тоді будуть створені нормальні умови для розвитку: від народу до нації, від нації до держави».³⁴

Для ефективного управління необхідна була чітка організація Залізної гвардії. З самого початку свого існування вона будувалась на військовий лад, навіть сорочки, які носили легіонери мали зелений колір. Така воєнізація була спричинена тим, що без чіткого контролю, дисципліни така право - радикальна організація була приречена на знищення з боку офіційної влади або конкурентів. Їх лідер К.З. Кодряну завжди вимагав від своїх підлеглих сліпої відданості справі, яку вони творили. Частково такий фанатизм досягався завдяки вірі легіонерів у «божественність» своїх ідей. В Західній Європі націоналізм і релігія довгий час ішли пліч опліч зберігаючи свою самодостатність і виступали в ролі конкуруючих структур в житті того чи іншого народу. Але у Південно – Східній Європі нація і церква були нероздільними поняттями. Православна церква зіграла клубову роль у формуванні ру-

мунського народу. Тут ситуація відрізнялась кардинально від Угорщини, Італії, Австрії або Німеччини. У той час, коли католицька церква намагалась зберегти свою автономію від держави, що переросло в довготривале протистояння, в Румунії нічого подібного не існувало. В легіонерському русі легко поєднувалися православ'я і націоналізм. Легіонер, який зазнавав політичним переслідуванням з боку поліції, був ніби релігійним мучеником. За словами В. Маріна «націоналізм являє собою політику затвердження цієї нації. Він ставить національний дух вище громадянського, обумовлює національну зверхність над всіма соціальними здобутками».³⁵ Націоналізм як «солдат» на службі віри, адже всі його дії спрямовувалися на інтереси батьківщини.

Подібно до церкви легіонери вимагали відмови від розкоші, розваг, жадібності, вітав заохочував чесність, скромність, працьовитість, строго дотримувались всі пости. Залізну гвардію В Румунії 30 – тих роках ХХ ст. поліція відносила до терористичних організацій, тут виникає питання як при такій набожності і високій релігійній моралі члени організації йшли на вбивства та погроми? Згідно твердженням К.З Кодряну: «Церква означає самовідречення у той час як земна історія вимагає постійної боротьби. Не варто забувати, що право власності базується на владі. . . В природі панує не свобода, яку оспівують поети а реальність жорстка, велична – війна».³⁶ Таке світосприйняття виправдовувало акти насилля. Окремі легіонери, християни були готові погубити свої душі заради нації. Чи могла нація бути вище недоторканості окремої особистості? Для легіонерів відповідь була одна - Нація вище. Значить і після терористичних актів вони надіялись на спасіння своєї душі.³⁷

Статут Легіону пізніше Залізної гвардії передбачав створення чотирьох основних підрозділів, але в цілому нова організація задумувалась як об'єднання чоловічої частини молоді з якої і створювалась основа структура. Один з підрозділів створювався з чоловіків старшого віку, головним призначенням яких була підтримка молоді. Інший підрозділ відводився для жінок. Третій повинен був об'єднувати румун, що проживають за межами Румунії. Крім того Залізна Гвардія мала свою газету «Mihaile Arhanghel» і власне закордонне представництво в Парижі. Згодом підрозділи були замінені осередками а осередки гніздами подібно до соколиних гнізд. Були створені жіночі гнізда які називались «твердинями». Для дітей

та юнаків було засновано загони «Братство Хреста». На початках організація була нечисельною і гнізда складались з 3 – 10 чоловік. Ажіотажу вступу до лав легіону не було ні серед молоді, ні серед колишніх членів LANC на яких так сподівався К.З. Кодряну. Легіон мав лише декілька представництв у Бухаресті, Ясах, Фокшанах.

Керівним органам згідно уставу була Рада легіону, до її складу входили колишні лідери антисемітських студентських організацій. Саме Рада віддавала накази рядовим легіонерам. По зразку румунського сенату був створений сенат легіону, куди входили націоналісти старше п'ятдесяти років, їх головним призначенням було вироблення нових рекомендацій для керівництва легіону. Але ці проекти залишались на папері і мало хто цікавився ними.

Отже, Перша світова війна залишила глибокий відбиток в соціально-економічному і політичному житті Румунії, спровокувавши кризу всього суспільного розвитку країни. Назрівали зміни і в політичному житті. «Залізна гвардія» відіграла помітну роль в історії Румунії міжвоєнного періоду. З невеликої молодіжної організації за декілька років вона перетворилась у масовий рух. Не маючи ознак партії та програми дій та при обмеженому фінансуванні, вона стала потужною політичною організацією, яка серйозно претендувала на першу роль на політичній сцені Румунії. Зроблено це було завдяки потужній пропагандистській діяльності, яка велася не лише через пресу, листівки, але й на особистих прикладах членів легіонерського руху, що було більш зрозумілим для селянської молоді. Помітну роль в ідеологічній діяльності організації відіграв В.Марін, який вибудував ідеологію легіонерського руху як окремої політичної течії, що однак мала зв'язки з право-радикальними рухами в інших державах.

Примітки:

¹ Ранки Д. Капиталистическое государство и экономика в период между двумя мировыми войнами / Д. Ранки // Кризис политической системы капитализма в странах Центральной и Юго – Восточной Европы (Межвоенный период). – М.: Наука, 1982. – С. 21 – 27.

² Лебедев Н. «Железная гвардия» Кароль II и Гитлер / Н. Лебедев. - М.: Междунар. отношения, 1968.- 327 с.

³ Лебедев Н. Крах фашизма в Румынии / Н. Лебедев.- М.: Наука, 1983.- 551 с.

⁴ Язькова А. Румыния накануне второй мировой войны 1934-1939 гг.- М.: Изд-во АН СССР, 1963.- 295 с.

⁵ Ерещенко М. Королевская диктатура в Румынии 1938-1940 гг. / М. Ерещенко.- М.: Наука, 1979.- 171 с.

⁶ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во «Эксмо», Изд-во «Яуза», 2004. – 480 с.

⁷ Pop Gh.T. Caracterul antinațional și antipopular al activității Partidului Național Creștin.- Cluj-Napoca: Dacia, 1978.- 242 p.

⁸ Bruja R.F. Carol al II-lea și partidul unic: Frontul Renașterii Naționale. – Iași: Junimea, 2006. – 311 p.

⁹ Codreanu Eisernе Garde. – Berlin: Brunnen-Verlag Willi Bischoff, 1940; Sima H. Istoria mișcării legionare: Pagini din istoria Gărzii de Fier. – Timișoara, 1994.

¹⁰ Marin V. Crez de generație / V. Marin /Si un cuvânt înainte de C.Z.Codreanu și o prefata de N.Ionescu. - București, 1937.

¹¹ Піддубний І. Праворадикальні румунські політичні організації та їх діяльність на Буковині у 1919–1940 рр. //Етнокультура у контексті світової історії: Матеріали VI міжнародного наукового семінару “Черезовські читання”, Чернівці, 20 березня 2004 р. – Чернівці: Прут, 2004. – С. 39 – 45; Піддубний І. Ліга націонал-християнського захисту в політичному житті Румунії //Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2005. – Т.10-11. – С. 62 – 77; Піддубний І. Політичне життя Буковини 1918-1940 рр. //Буковина 1918-1940 рр.: зовнішні впливи та внутрішній розвиток (Матеріали і документи) /Упор. та ред. С.Д.Осачука; Резюме нім. та англ. мов. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – С. 58 – 88; Піддубний І.А. Националистические политические движения как фактор изменения ситуации на Буковине и в Бессарабии в межвоенный период //Буковина и Бессарабия: исторические уроки, состояние и перспективі региональной безопасности (международный научный семинар, 21 сентября 2011 г.). – Черновцы, 2011. – С. 49-72.

¹² Ормош М., Инце М. Фашизм и кризис капитализма 20 – 30- х годов (о некоторых теоретических вопросах изучения фашизма) / М. Ормош., М. Инце //Кризис политической системы капитализма в странах Центральной и Юго – Восточной Европы (Межвоенный период). – М.: Наука, 1982. – С. 55 – 64; Влияние экономического кризиса 1929 – 1933 гг. на изменение форм и методов правления в странах Центральной и

Юго – Восточной Европы// Кризис политической системы капитализма в странах Центральной и Юго – Восточной Европы (Межвоенный период). – М.: Наука, 1982. – С. 41 – 54.

¹³ Піддубний І. Становище євреїв у Румунії міжвоєнного періоду / І. Піддубний // Історична панорама. – Вип. 10. – 2009. – С. 74. ; Буковина: національні рухи та соціально-політичні процеси 1918-1944 рр. Погляд дипломатів (Документи) / Упор, та наук. ред. В.М.Заповловський, С.Д.Осачук. - Чернівці: Зелена Буковина, 2007. - С. 145-148.

¹⁴ Жарновский Я. Проблема авторитарных и диктаторских режимов в Центральной и Восточной Европе в период между двумя мировыми войнами / Я. Жарновский // *Etudes balkaniques*. – Вип. 2. – 1973 . – С. 93 – 104.

¹⁵ Лопухов Б. История фашистского режима в Италии / Б. Лопухов. – М.: Наука, 1977. – С 123.

¹⁶ Піддубний І. Тенденції політичного та економічного розвитку Королівської Румунії у 20-х-30-х роках ХХ ст. / І. Піддубний.: Конспект лекцій.- Чернівці: Рута, 2004. – С. 5 – 7.

¹⁷ Гранчак М. Влияние экономического кризиса 1929 – 1933 гг. на изменения в странах Центральной и Юго – Восточной Европы / М. Гранчак// Кризис политической системы капитализма в странах Центральной и Юго – Восточной Европы (Межвоенный период). – М.: Наука, 1982. – С. 41 – 50.

¹⁸ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во Эксмо, Изд-во Яуза, 2004.- С. 27 – 28.

¹⁹ Піддубний І. Тенденції політичного та економічного розвитку Королівської Румунії у 20-х-30-х роках ХХ ст. / І. Піддубний.: Конспект лекцій.- Чернівці: Рута, 2004. – С. 5 – 7.

²⁰ Marin V. Crez de generație / V. Marin /Si un cuvânt înainte de C.Z.Codreanu și o prefata de N.Ionescu. - București, 1937. – P 74 – 81.

²¹ Marin V. Crez de generație / V. Marin /Si un cuvânt înainte de C.Z.Codreanu și o prefata de N.Ionescu. - București, 1937. - P. 43 – 47.

²² Кодряну К.З. Моим легионерам / К.З. Кодряну. – Тамбов, 2009. – С. 211.

²³ Marin V. Fascismul organizarea constituțională a statului corporativ Italian/ V. Marin. – București **Monitorul oficial și imprimirele statului**, Imprimirea centrală, 1932. – P 123.

²⁴ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во Эксмо, Изд-во Яуза, 2004.- С. 130.

²⁵ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во Эксмо, Изд-во Яуза, 2004.- С. 147.

²⁶ Istoria Românilor.- vol. VIII, București: Edit. Enciclopedică, 2003, p. 323.

²⁷ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во Эксмо, Изд-во Яуза, 2004.- С. 226.

²⁸ Istoria Românilor.- vol. VIII, București: Edit. Enciclopedică, 2003, p. 323.

²⁹ Васильченко А. Между Дуче и Гитлером / А. Васильченко.- М.: Изд-во Эксмо, Изд-во Яуза, 2004.- С. 258.

³⁰ Державний архів Чернівецької області. Ф. 38.- Оп.5.- Спр.567.- арк. 1- 6.

³¹ Кодряну К.З. Моим легионерам / К.З. Кодряну. – Тамбов, 2009. – 352 с.

³² Marin V. Crez de generație / V. Marin /Si un cuvânt înainte de C.Z.Codreanu și o prefata de N.Ionescu. - Bucurejti, 1937. - P. 151.

³³ Там само.

³⁴ Там само.

³⁵ Marin V. Crez de generație / V. Marin /Si un cuvânt înainte de C.Z.Codreanu și o prefata de N.Ionescu. - Bucurejti, 1937. - P. 157.

³⁶ Васильченко А. Вказ. праця. - С. 52 – 53.

³⁷ Кодряну К.З. Моим легионерам / К.З. Кодряну. – Тамбов, 2009. – 352 с.

Volodymyr Puschariov

Formation and development of right-radical movement in Romania and its ideology by the publications of V.Marin

In this article the author exposes the process of origin of antisimistic motion in Romania and appearance of the first right-radical organization. The origin and ideological activiti of legionare motion and their role in political life of country are characterized there. Also there's illuminated journalistic and political activity of V. Marina.

Key words: Romania, The Ferrous guard, antisimistic motion, right-radical organization, fascism, legionary, ideology, a period between the wars.

Надійшла до редколегії 15.11.2012 р.